

Toezicht Sociaal Domein Werkagenda 2023-2024

December 2022

In het samenwerkingsverband Toezicht Sociaal Domein (TSD) werken vier rijksinspecties samen: Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ), Inspectie Justitie en Veiligheid (JenV), Inspectie van het Onderwijs (IvhO) en de Nederlandse Arbeidsinspectie. Wij houden toezicht op de werking van het stelsel van zorg en ondersteuning in het sociaal domein. Wij kijken naar maatschappelijke problemen rond onderwijs, jeugd, zorg, welzijn, wonen, veiligheid, werk en inkomen.

Inleiding

In ons toezicht staat de burger centraal. Wij kijken of mensen met problemen de weg naar de juiste hulp weten te vinden. De corona pandemie was voor velen een moeilijke tijd. De gevolgen voor de mentale en fysieke gezondheid en de groei van sociale ongelijkheid blijven merkbaar. Op dit moment zorgen vraagstukken zoals de torenhoge inflatie, woningnood en de energiecrisis voor lastige omstandigheden en groeiende armoede binnen veel huishoudens. Burgers kunnen te maken krijgen met een opeenstapeling van problemen.

Juist wanneer sprake is van problemen op meerdere leefgebieden, is het nodig dat de partijen die hulp bieden met elkaar samenwerken. Daarbij moeten zij integraal met elkaar afstemmen om de juiste hulp en ondersteuning aan de burger te kunnen geven. Uit ons toezicht blijkt dit in de praktijk een lastige opgave te zijn. TSD kijkt naar de uitvoering van de zorg en ondersteuning, hoe burgers deze hulp ervaren en wat deze hulp hen oplevert.

De kracht van het samenwerkingsverband TSD, is dat wij naar verschillende sectoren en organisaties tegelijk kunnen kijken. Wij betrekken gemeenten en partijen in het sociaal domein om samen

naar manieren te zoeken waarop het wél lukt om meer samenhangende zorg en ondersteuning te bieden. Deze kennis en inzichten delen we. Waar nodig spreken we de verantwoordelijke partijen aan. Als dit onvoldoende verandering oplevert, grijpen we in. Daarnaast zorgt het samenwerkingsverband ervoor dat op actuele onderwerpen, denk bijvoorbeeld aan de situatie in Ter Apel, de inspecties elkaar gemakkelijk weten te vinden en waar nodig met elkaar optrekken. En worden opgedane kennis en inzichten ook gedeeld met andersoortige partijen, bijvoorbeeld in het kader van de Nationale Wetenschapsagenda.

In deze werkagenda leest u onze plannen voor 2023 en 2024. Daarnaast loopt een aantal projecten uit de Werkagenda 2021-2022 door. Een weergave van alle plannen vindt u in het totaaloverzicht projecten en onderzoeken.

De werkagenda is een nadere uitwerking van ons [Meerjarenprogramma 2021-2024](#).

Toezichtlijn 1: Verbreden Samenwerking verbeteren voor meer integrale zorg en ondersteuning

In het sociaal domein werken veel partijen samen aan integrale zorg en ondersteuning voor mensen die dat nodig hebben. De samenwerking die daarvoor nodig is verloopt niet altijd optimaal, met negatieve gevolgen voor de burger. De inspecties willen gezamenlijk en met belangrijke stakeholders stappen zetten in de benodigde samenwerking tussen partijen.

Wat gaan wij doen?

De komende twee jaren gaan wij aan de volgende onderwerpen werken.

Geweld in afhankelijkheidsrelaties

Geweld in afhankelijkheidsrelaties is een groot maatschappelijk probleem dat moeilijk te doorbreken blijkt. Het gaat om geweld dat gepleegd wordt door een dader die het slachtoffer niet alleen kent, maar waar het slachtoffer ook materieel of emotioneel afhankelijk van is. Daarom willen de samenwerkende inspecties op dit onderwerp hun krachten bundelen door gelijktijdig aandacht aan 'geweld in afhankelijkheidsrelaties' te besteden. Geweld kan verschillende vormen hebben, bijvoorbeeld fysiek, mentaal of seksueel. Professionals die werken in het sociaal domein kunnen signalen van dit soort geweld krijgen door het contact dat zij hebben met mogelijke slachtoffers, plegers of omstanders. Het gaat bijvoorbeeld om professionals bij een zorginstelling, het gevangeniswezen, gemeentelijke dienst, onderwijs of vanuit de informele rol als mantelzorger. In een vooronderzoek onderzoeken wij wat iedere sector al doet om dit geweld te voorkomen. Daarna kijken wij op basis van de uitkomsten van het vooronderzoek naar de nog onderbelichte mogelijkheden, zoals het stimuleren van nieuwe inzichten rondom gezinsaanpak of weerbaarheid en veerkracht. Ook werpen wij een kritische blik op hoe de geldende meldcode door de professionals wordt gebruikt en wat er nodig is om informatie tussen organisaties te delen. Hiermee willen de samenwerkende inspecties bijdragen aan het terugdringen van geweld in afhankelijkheidsrelaties, zoals huiselijk geweld of kindermishandeling.

Statushouders in de opvang

Zodra een asielzoeker een verblijfsstatus krijgt, heeft deze 'statushouder' recht op een plek in de Nederlandse samenleving. De inzet is dat deze persoon mee gaat doen in onze samenleving.

De realiteit is dat een statushouder na het verkrijgen van de verblijfsstatus nog lang in de asielopvang moet blijven; er zijn momenteel onvoldoende woningen beschikbaar om een statushouder binnen redelijke termijn uit te kunnen plaatsen. Een lang verblijf in de asielopvang, zo leert de ervaring, verkleint de kansen op 'het meedoen'. De inburgering van de statushouder verloopt moeizamer, met mogelijke effecten op langere termijn. Dit is niet alleen een probleem voor de statushouder, maar ook voor de organisaties die bij de inburgering een rol hebben, zoals de asielzoekerscentra en de gemeenten. De samenwerkende inspecties kijken in dit toezichtonderzoek vanuit de (belangen van de) statushouder naar 'het systeem' en hoe dat voor hen uitwerkt. Het onderzoek brengt in beeld waar de grootste belemmeringen zitten in de uitwerking van het systeem van uitplaatsing en inburgering van statushouders. En het draagt bij aan verbetering van dat systeem door, waar mogelijk, verbetermogelijkheden te schetsen voor de organisaties die zich met uitplaatsing en inburgering van statushouders bezighouden.

Werkdruk in het Voortgezet Onderwijs (VO) en Middelbaar Beroepsonderwijs (MBO)

De Arbeidsinspectie wil graag kennis en informatie uitwisselen met de IvHO ten aanzien van onderzoeken naar werkdruk in het VO en MBO. De IvHO heeft in het eigen programma een onderzoek uitgevoerd naar de invloed van passend onderwijs op werkdruk voor leraren. Daar zit een link met het onderzoek van de Arbeidsinspectie, hoewel het onderzoek van de IvHO zich met name heeft gericht op het PO, en slechts in beperkte mate op het VO (minder dan 10 scholen). De IvHO heeft informatie over de kwaliteit van besturen en scholen/opleidingen. De Arbeidsinspectie vindt het interessant om te bekijken of er een relatie bestaat tussen de kwaliteit van besturen en scholen/opleidingen en de ervaren werkdruk van leraren. Hier kan informatie-uitwisseling tot betere resultaten leiden.

Onderwijszorgarrangementen

De afgelopen jaren zijn veel onderwijszorgarrangementen (oza's) ontstaan in het onderwijs en de zorg met de bedoeling om kinderen en jongeren de ruimte en begeleiding te bieden om zich te ontwikkelen en zo mogelijk hun schoolloopbaan voort te kunnen zetten. De IvHO en de IGJ willen meer gaan samenwerken in het uitvoeren van toezicht op plekken waar zowel onderwijs als jeugdzorg wordt geboden. Directe aanleiding hiervoor zijn de voorgenomen experimenten voor onderwijs en zorg die in 2023 van start gaan. Deze experimenten moeten leiden tot betere wet- en regelgeving voor onderwijszorgarrangementen. Gedurende deze experimenten willen de beide inspecties het toezicht op het onderwijszorgarrangement in gezamenlijkheid ontwikkelen. Dit toezicht levert op dat inspecteurs zijn toegerust om in het toezicht de afstemming tussen zorg en onderwijs mee te nemen en draagt bij aan borging en/of verbetering van de kwaliteit van zorg en onderwijs.

Van 'verhelpen' naar 'voorkomen'

Veel taken van de overheid zijn in de afgelopen jaren verschoven naar de gemeenten. De bedoeling hiervan was onder meer om vroegtijdig en dichtbij de burger zorg en ondersteuning te verlenen. Lichte en eenvoudige inzet moet ervoor zorgen dat de problemen van de betreffende burger niet groter worden of uitbreiden naar andere leefgebieden. In de praktijk blijkt dat naast het aantal mensen met een complexe zorgvraag, ook de 'zwaarte' van de benodigde zorg en ondersteuning toeneemt. Waarbij de vraag is hoe het een zich tot het ander verhoudt. Draagt de inzet van een bepaald traject of voorziening daadwerkelijk bij aan de doelstellingen van de decentralisaties? Het is een ingewikkeld samenspel tussen zorg-, veiligheids-, onderwijs-, werk en inkomen domein en het sociaal domein. Waarbij de partij die (aan de voorkant) investeert niet altijd de partij is die daar (financieel) van profiteert. Wat het inzetten van deze beweging extra lastig maakt. In dit toezichtonderzoek kijken we naar dit systeem en wat er nodig is om de gewenste beweging te

stimuleren en indien mogelijk te bestendigen. Dit kan bijvoorbeeld door te laten zien wat daarin werkende dan wel belemmerende elementen zijn. Dit doen we samen met gemeenten, VNG, Wmo-toezichthouders, uitvoeringspartijen en kennisinstituten.

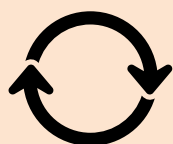
Toezichtlijn 2: Verdiepen **Op zoek naar mogelijkheden om hardnekkige knelpunten in de zorg en ondersteuning te doorbreken**

Burgers krijgen vaak niet de hulp die ze nodig hebben. Zij lopen tegen hardnekkige knelpunten aan bij de toegang tot en het krijgen van de benodigde zorg en ondersteuning. Wij vinden het belangrijk dat hierin verandering komt. Wij zoeken daarvoor naar (nieuwe) manieren om knelpunten te doorbreken. We kijken daarbij ook naar situaties waar het wel goed gaat.

Wat gaan wij doen?

Buiten-/uitsluiting door de dienstverlening en taakuitvoering binnen het sociaal domein

De inspecties en TSD constateren al langer dat juist mensen met bepaalde kenmerken of mensen die in bepaalde omstandigheden leven niet goed geholpen worden. Voorbeelden van dergelijke kenmerken of omstandigheden zijn het hebben van een licht verstandelijke beperking, psychische kwetsbaarheid, ander herkomstland, een laag inkomen, problemen met justitie of de Nederlandse taal niet beheersen. Steeds vaker zie je daar in de maatschappij de gevolgen van, gevolgen die aanzienlijk kunnen zijn. Het gaat bij dit onderwerp over hoe de uitvoering groepen mensen in de samenleving niet bereikt, niet helpt en hen soms zelfs benadeelt in de dienstverlening of taakuitvoering. Dit kan te maken hebben met (geautomatiseerde) systemen en ook door (onbewust) vooringenomen handelen van professionals. Als dit vaak of structureel gebeurt, kan dit leiden tot een toenemende (kansen)ongelijkheid voor bepaalde groepen. Daarom vinden we het belangrijk aandacht te besteden aan dit onderwerp. We onderzoeken hoe organisaties in het sociaal domein zichzelf scherp houden op het voorkomen dat zij –groepen van– mensen die recht hebben op zorg- en ondersteuning in de praktijk onbedoeld uit- of buitensluiten. Om focus aan te brengen, kan het onderzoek zich bijvoorbeeld richten op een groep waarvoor het vaak al lastig is om de weg te vinden naar organisaties die hen kunnen helpen, zoals mensen die moeite hebben met lezen en/of schrijven.

Toezichtlijn 3: Reflecteren **Het systeem laten leren en zelf leren**

Door onze kennis als inspecties bij elkaar te brengen, willen wij beter in beeld krijgen hoe

ontwikkelingen en veranderingen in het sociaal domein elkaar beïnvloeden en ook welke vergelijkbare processen de inspecties daarin tegenkomen. Zo ontstaat een breder en dieper inzicht in het functioneren van het sociaal domein en kunnen we efficiënter samenwerken en integraal, domeinoverstijgend kijken en optrekken met elkaar. Op basis van de opgedane inzichten willen we reflecteren met relevante partijen op landelijk, regionaal en/of lokaal niveau. Daarmee kunnen wij bijdragen aan het (beter) functioneren van het sociaal domein.

Wat gaan wij doen?

Arbeidsmarktproblematiek

Alle sectoren onder het toezicht van de samenwerkende inspecties hebben te maken met krapte op de arbeidsmarkt. Dit is van invloed op de kwaliteit van het werk waar de inspecties op toezien. Iedere inspectie gaat daar op een andere manier mee om terwijl we dezelfde vragen en dilemma's tegenkomen. TSD vormt het platform waar de vier inspecties in verschillende werkvormen het gesprek aangaan om de beelden te delen. Zo leren we van elkaars ervaringen en kennis, maar ook van de wijze waarop de uitvoering er zelf mee omgaat, bijvoorbeeld in het aantrekken en behouden van personeel. Daarmee kunnen (nieuwe) handelingsperspectieven worden ontwikkeld hoe daarmee om te gaan richting de uitvoering en beleidsmakers. Deze inzichten kunnen leiden tot een gezamenlijke publicatie, bijvoorbeeld in de vorm van een signaalbrief of een factsheet.

Burgerbetrokkenheid

Om diverse redenen is het vertrouwen van de burger in de overheid op dit moment laag. Terwijl de overheid er juist is om te zorgen voor goede dienstverlening aan de burger. Daarom is het belangrijk burgers een stem te geven in wat zij vinden van de dienstverlening. Iedere inspectie heeft een eigen manier om burgers te betrekken bij en in het toezicht en is daar in meer of mindere mate actief mee bezig. Het is waardevol om op dat vlak van elkaar te leren, dilemma's te bespreken en effectieve werkwijzen uit te wisselen. Ook hier biedt TSD het platform voor de samenwerkende inspecties om met elkaar hierover van gedachten te wisselen en te kijken hoe we het perspectief van de burger in het toezicht nog beter kunnen benutten. En daarmee ons toezicht een stap verder te kunnen brengen. Daartoe organiseert TSD in ieder geval een reeks inspiratiesessies, waarbij we ook de ervaringen met burgerbetrokkenheid buiten het toezichtdomein benutten.

Tot slot

De plannen van TSD en de inspecties om in 2023-2024 bij te dragen aan samenhangende zorg en ondersteuning in het sociaal domein, staan in deze werkagenda. Ontwikkelingen en actualiteiten, zoals een calamiteit met een maatschappelijke impact, kunnen aanleiding zijn de werkagenda aan te passen. Eventuele wijzigingen zijn op www.toezichtsociaal-domein.nl te vinden.